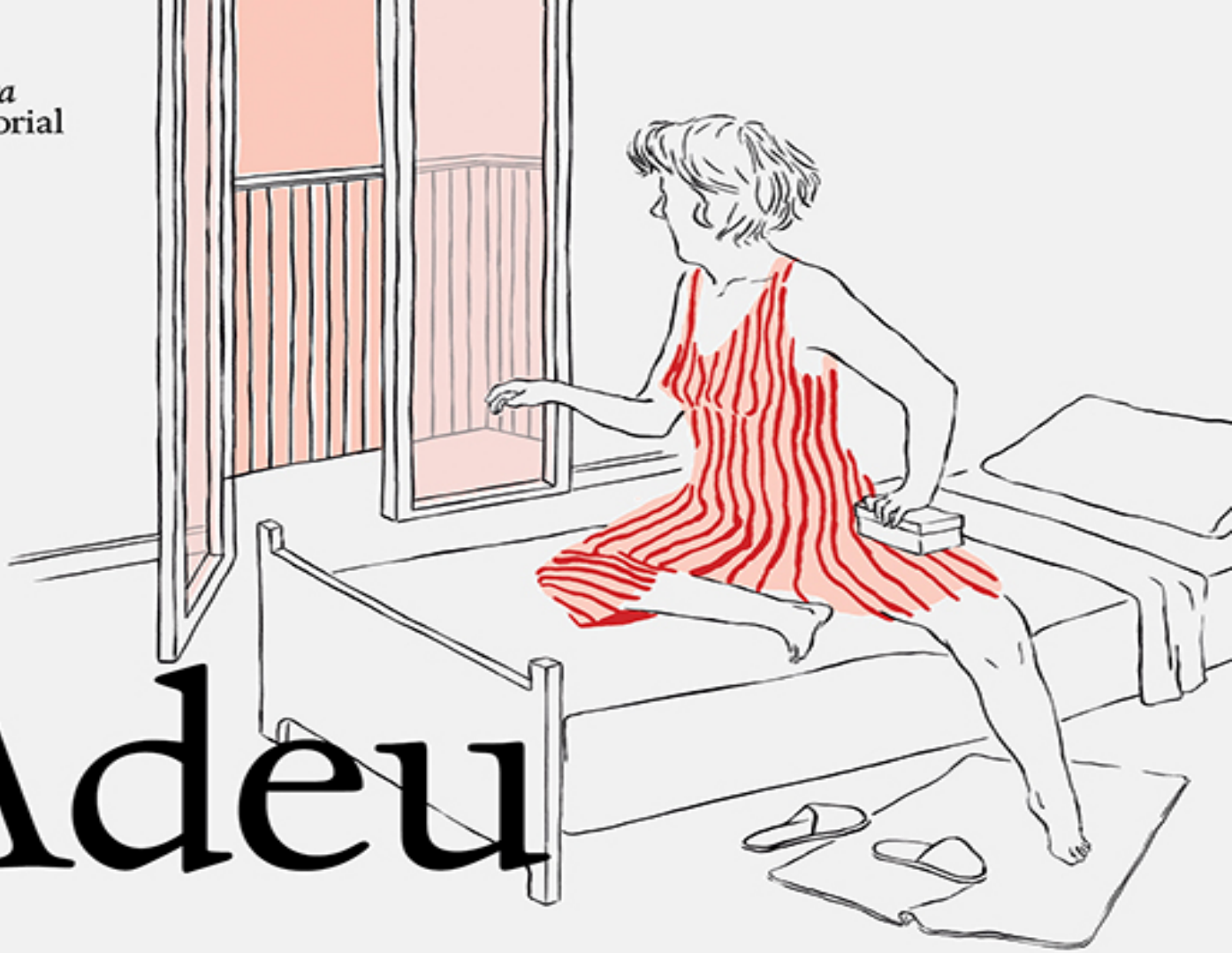

Adeu fantasmes — *Nadia* *Terranova*

Traducció de Judith Jordà

Adeu fantasmes

NADIA TERRANOVA
ADEU FANTASMES

Traducció de Judith Jordà

Barcelona

Títol original: *Addio fantasmi*

© Nadia Terranova, 2018

Publicat a Itàlia per Giulio Einaudi editore, Torí, 2018

Publicat d'acord amb Nadia Terranova juntament amb l'agència literària

Mala Testa Lit. Ag. i The Ella Sher Literary Agency

Primera edició: setembre del 2020

© de la traducció: Judith Jordà, 2020

© d'aquesta edició: L'Altra Editorial

Gran Via de les Corts Catalanes, 628, àtic 2a

08007 Barcelona

www.laltraeditorial.cat

Impressió: Romanyà Valls

Maquetació: EdicTal

Producció de l'ePub: booqlab

ISBN: 978-84-122546-0-0

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació
d'aquesta obra requereix l'autorització prèvia i per escrit de L'Altra.

Tots els drets reservats.

TAULA

PRIMERA PART

EL NOM

Els nius només es fan on hi ha brutícia

Primer nocturn

La llum blanca de l'Estret

Segon nocturn

Les sis i setze per sempre

Tres centímetres

Tercer nocturn (migdiada)

L'hora de les foscors

SEGONA PART

EL COS

La vida és un tancar i obrir d'ulls

Quart nocturn (migdiada)

Les coses que no fem

Cinquè nocturn

Coses terribles com si fossin normals, i potser a l'inrevés

Les cases dels altres

Bosses de plàstic negre

Sisè nocturn (migdiada)

Buidar
Setè nocturn

TERCERA PART
LA VEU

La infelicitat no era la regla de tothom, sinó l'excepció de casa nostra
Eternament (com un nocturn)

Fanals

L'Annunziata

La casa de l'home dels ninots

Vuitè nocturn

La tristesa inacabada

L'adeu

Nota al text

als supervivents

Sempre tenia la sensació que nosaltres érem una família estranya de gent que no era ni rica ni pobra, molt més rica que els pobres i molt més pobra que els rics, amb un jardí que era una cosa de rics, però amb un lavabo fosc on hi creixien fongs.

NATALIA GINZBURG, *Infantesa*

Un matí de mitjans de setembre la mare em va trucar per dir-me que al cap d'uns dies començarien les obres del sostre de casa nostra. I em va dir això exactament: nostra. Però jo ja tenia de feia temps una altra casa en una altra ciutat de la qual m'havia d'ocupar, una casa que havia llogat amb una altra persona; ja no hi havia cap altra casa que pogués anomenar nostra, aquella etiqueta s'havia esfumat quan en vaig marxar i amb el pas dels anys en vaig netejar els records amb una violència del tot refinada. Sí, ja sabia que el sostre s'estava desplomant –havia començat a desplomar-se quan vaig néixer i no havia parat d'esquerdar-se i de ploure pols i runa durant tot el temps que vaig viure allà dins– però jo no n'era responsable de cap manera, no tenim la culpa d'heretar coses que no volem heretar i que ja hem rebutjat. Escrivia per a la ràdio falses històries reals que havien rebut una popularitat inesperada, tenia un home, una feina, una ciutat diferent, nits noves i un altre ritme.

La mare em va dir que sempre s'havia hagut d'ocupar dels problemes ella tota sola i que la casa li suposava una càrrega feixuga, que ja estava cansada. Arreglar el sostre, que era pla i enrajolat i que també servia de terrat, seria la seva última mostra de generositat, perquè evidentment no podia posar la casa en venda, atrotinada com estava, per després comprar-se'n una altra de més petita i en bon estat. Em va dir que hi havia una empresa que arreglaria els esfondraments provocats pel mal temps, el mal aïllament i antigues reformes dels veïns, mentre a casa nostra –i ho va tornar a repetir: nostra– a sota del sostre, a sota dels peus i la feina dels obrers, ella i jo havíem d'examinar els mobles, utensilis i llibres per començar-la a buidar: no volia que un dia li pogués retreure que havia regalat els meus objectes, hi havia d'anar per decidir de quines coses em volia desprendre.

Vaig pensar que seria fàcil, perquè, a part d'una capsa metàl·lica de color vermell que tenia guardada en un calaix, no volia res més.

Vaig ficar una mica de roba a la maleta i vaig comprar per internet un bitllet de tren per a l'endemà. Miraria el paisatge per la finestra durant el llarg trajecte calabrès que discorre davant del mar fins a Villa San Giovanni i d'allà agafaria el ferri cap a Messina per trobar-me amb la meva mare i donar-li el cop de mà que em demanava.

Aquella nit vaig somiar que m'ofegava.

El peu del meu marit reposant sobre el meu turmell escalfava el llit i, de cop, de la tebior de sota el llençol començava a entrar aigua.

Caminava com si sabés on anar i l'aigua em refrescava els turmells, els panxells, els genolls i després les cuixes, els malucs, la panxa, el pit i les espatlles, i fins i tot la barbeta i la boca, fins que, tan bon punt intentava parlar, desapareixia engolida per una onada. Feia un segon que estava caminant i al cap d'un moment m'estava ofegant: no se m'entelava la vista ni perdia les forces, només passava això, que al cap d'un moment entrava a la mar i el meu cos ja no existia.

Em vaig despertar i em vaig incorporar. Vaig avisar en veu baixa en Pietro, el meu marit, no perquè el necessités sinó perquè no el volia excloure del fet que m'estava morint. Em semblava important, morir-me, i volia que en fos testimoni. Tenia els braços i les aixelles suades, suor al front i a les espatlles. Ell em va agafar pel colze, es va esforçar a obrir els ulls i va seure al meu costat. No ens podíem dir res que a mi em consolés, i vaig veure que no podia compartir ni el desassossec ni la por del somni.

Una vegada, més de deu anys enrere, quan feia pocs mesos que estàvem junts, li vaig recriminar que els meus malsons no li importaven gaire. Quan era petita, la meva àvia paterna volia que els hi expliqués, si no, no te n'alliberes, deia, i ara que ella ja no hi era, si ell no m'ho demanava jo no podia explicar-los i no m'alliberava de res. Així que, a la nit, quan em despertava amb un sobresalt, en Pietro havia après a preguntar-me com estava. I al matí, abans d'anar a treballar: explica'm què has somiat, hi insistia un cop i un altre, i jo intentava respondre-li però no funcionava, les coses no funcionen mai quan es transporten d'una època a una altra, ja estan bé allà on són i sempre hi ha un motiu per què els records continuïn essent records i no vinguin a molestar el present. M'havia equivocat explicant-li allò de l'àvia: amb ella, en el llit perfumat pels llençols antics, la història fluïa amb naturalitat, però, amb ell, obrir-me em costava. Aquella nit ens va tornar a passar el mateix, cap dels dos tenia ganes de parlar i aquell acord que havíem tingut quedava enrere, tan

enrere com les èpoques en què responíem a la por amb desig i als malsons amb sexe.

Vaig agafar l'ampolla d'aigua de plàstic de la tauleta de nit i en vaig fer uns bons glops. El meu marit em va tocar suaument l'esquena amb aquell amor que ara sentíem, un amor cansat amb unes mans que no eren mai prou íntimes i que m'acariciaven la panxa a l'altura del melic, unes mans desesperades que s'aferraven a la tira de la samarreta, a la goma de les calces, un amor que poques vegades canviava i anava més enllà, amb un afecte que esdevenia estàtic i que s'esberlava, retraient-se després d'una petita il·lusió per fer-nos tornar a ser dues entitats ben separades. Jo bevia i m'empassava l'aigua i en Pietro m'agafava pel braç, jo m'estirava i ell també, jo em girava de costat i ell es girava primer cap a mi, en forma de cullera, i després cap a l'altra banda, i finalment quedàvem amb les esquenes freqüent a freqüent per abraçar-nos i intentar tornar-nos a adormir. Escarrassar-se a seguir-me, mig endormiscat, era la seva manera d'estimar-me, la manera en què les persones encara es poden estimar al cap de deu anys. De cop, els nostres cossos havien deixat de funcionar junts, de quedar atrapats en el son i la vetlla que el precedeix, ens havíem convertit en repel·lents mutus.

El sexe és un llenguatge, i entre en Pietro i jo hi havia hagut moltes paraules pronunciades al principi de la nostra relació, quan jo m'escapava de Sicília i d'una família incompleta i plena de silencis, i ell m'acollia a Roma com a company, pare i germà. I allà, en aquella ciutat, vaig trobar el meu propi jo renovat, i ell sempre hi era, amb una disposició que em commovia. Durant aquells primers mesos ens despul·làvem a la més mínima i, després de desitjar-nos fins a caure rendits, érem feliços. Tot i que hi havia un detall que ens hauria pogut advertir que allò no duraria gaire: no fèiem mai l'amor dues vegades, a la primera ja ens apaivagàvem, i després ràpidament ens començàvem a separar i vestir. Tot allò que buscàvem aconseguíem donar-nos-ho en poca estona i no s'allargava mai, i després recuperàvem el nostre aspecte, aquella alteritat que també havia estat la nostra llei d'atracció. Però aviat –massa d'hora per a una història que havia de ser la història de la nostra vida– aquella alteritat es va convertir en una enemiga. El cos havia deixat de ser el lloc de la comunicació. La tendresa s'abocava a les cerimònies

quotidianes, les converses i les atencions. I de dia, encara que discutíssim, en realitat, no ens fèiem mai mal: vivíem a l'ombra, l'un de l'altra, vetllàvem l'un per l'altra amb una delicadesa que no havia vist mai. Al cap d'un temps que s'acabés el desig, vam trobar el nostre ritual per donar-nos plaer igualment. Després, fins i tot aquell intercanvi va quedar fora d'ús, com un diccionari antic.

La culpa era meva, jo ja ho sabia. Devia haver estat jo qui em vaig tancar primer, desacostumada com estava a l'obertura i a la comunió.

Però a en Pietro, i només a ell, li havia explicat la història del meu pare, i no hi havia tingut res a objectar, acceptant l'anomalia. Feia tres setmanes que ens coneixíem i tots dos acabàvem de fer vint anys quan ell es va presentar a la nostra primera cita seriosa amb un paquet: a dins hi havia una samarreta blava de patinadora i un diari amb tapa dura. En aquell moment vaig veure que era l'home que havia estat esperant. Ell no sabia que de petita patinava molt, ni que escrivia moltes coses de mi en alguns diaris amagats als calaixos. Però, en el fons, sí que ho sabia.

I així va ser com li vaig confessar que el meu pare havia desaparegut quan jo tenia tretze anys. No mort, sinó desaparegut en el no-res –vaig continuar, mentre esperava que em fes la pregunta que em temia: i tu i la teva mare no vau fer res per frenar-lo?

Però en Pietro, aquella pregunta, no me la va fer. No em va preguntar res, escoltava atentament les quatre frases que jo li vaig confessar: el meu pare, professor d'institut, un matí va sortir de casa i no va tornar mai més. I aleshores va canviar de tema. Em va dir que la meva feina al centre de secundària m'acabaria portant per mal camí: les vides dels altres, d'alumnes, pares i companys, m'haurien acabat arrossegant i no trigaria gaire a estar esclavitzada i ser infeliç. No va dir que les vides no es repliquen i que no tenia sentit reproduir la del meu pare, convertint-me en una professora, com ell: es va fixar en un altre aspecte. La gentada de les aules i els passadissos no em deixaria respirar, i per això començaria a escriure i plasmar en les meves històries el dolor que no sabia on més deixar.

Fins aleshores, en Pietro i jo sempre havíem viscut moments alegres, i va ser així com vaig descobrir que jo portava aquell dolor clavat a la mirada i em vaig anar convencent que la seva capacitat per llegir-lo no era normal. Vaig crear la nostra vida a partir d'aquesta convicció. Dia rere dia vaig anar confiant en ell. La seva serietat era una roca i com totes les roques tenia parets que podien ser feixugues i de mal escalar. De vegades em deia a mi mateixa que ja no seria capaç de demanar hora al dentista tota sola ni de pagar el compte o els impostos si no em recordava de guardar tots els tiquets a les carpetes que ell havia organitzat per a la nostra casa de lloguer; estar junts cada dia, prendre junts les decisions, saber-se de memòria l'olor, el sexe i el caràcter de l'altre: això era el matrimoni. La resta era un mar tempestuós i desconegut que no valia la pena travessar.

Vaig sentir el meu marit a l'esquena, freqüent a freqüent, durant cinc o deu minuts i després com es va adormir, mentre jo continuava arraulida cap a la paret esperant no haver-me de tornar a encarar a l'aigua. La nit amagava armes per defensar-se, però ja no me'n quedaven. M'estava tornant invisible, però si m'hagués ofegat, si m'hagués mort, hauria volgut que en Pietro em veiés.

El contrapès de la por més fosca sempre és una lleugeresa inesperada, per això em van venir ganes de fer l'amor com si haguéssim pogut devorar-nos, com al principi. Em vaig girar i vaig començar a acariciar-lo fogosament, però ell va fer un soroll que va interrompre el ritme de la seva respiració, mentre el seu cos es contreia per defensar-se. Ens podíem tocar i abraçar-nos, però la possibilitat de fer l'amor ens encongia com si fóssim animals atemorits: no significaria que ens tinguéssim més confiança sinó menys, perdriem aquell mínim d'intimitat corporal que ens havia costat tant d'aconseguir. Ens coneixíem massa bé per desafiar el pudor de veure'ns nus, una visió davant la qual ni l'un ni l'altre aconseguiríem deixar-nos anar, no perquè no trobéssim que el cos de l'altre no fos bonic o atractiu, sinó perquè no sabríem què dir-li ni com fer-ho, ara que entre nosaltres dormia aquell diccionari inservible.

Jo també em vaig arronsar, cap a l'altre costat, i li vaig donar l'esquena altre cop. Li vaig agafar la mà i me la vaig posar a l'altura del melic, rumiant amb els ulls oberts. Vaig pensar que li estava agraïda per aquell consell de feia deu anys. A les meves falses històries reals, hi posava una part del meu dolor i

l'aigua que vessava del passat, i esperava que escriure fos suficient per salvar-me, però després arribava un xiuxiueig, em pertorbava una veu que em suggeria que amb la gratitud no n'hi ha prou perquè un matrimoni no faci aigües.

I així, en aquell insomni que no s'acabava mai, entre la meva suor, la respiració regular d'en Pietro i la por d'un naufragi esperava el trenc d'alba que no arribava mai. Però tot acaba arribant, tard o d'hora, a destrossar les persones que hem estat o que ens pensàvem que érem. Amb la primera claror em vaig llevar en silenci, li vaig fer un petó als llavis i me'n vaig anar cap a l'estació deixant-lo en el son.

PRIMERA PART

EL NOM

ELS NIUS NOMÉS ES FAN ON HI HA BRUTÍCIA

Empesa per la gentada que desembarcava del ferri, vaig passar per les portes giratòries i vaig veure la meva mare. Portava un vestit clar i curt fins als genolls, s'havia deixat créixer els cabells fins a sota les espatlles. La cara, tot i que els seus seixanta-vuit anys l'hi haurien pogut deixar marques, semblava la d'una joveneta. El seu cos magre es va interposar entre el meu i l'illa, tot fent-me d'entrada a la ciutat. Notava que a mesura que creixia –que envellia– s'assemblava més a mi, ni que la filla fos ella; em va somriure amb una ingenuïtat com la que jo tenia temps enrere, i així vaig descobrir que no l'havia perduda, que només l'hi havia deixada en herència a ella. Em va preguntar com havia anat el viatge i per què havia preferit anar amb tren i no amb avió. Per a mi era normal pujar a un vagó a Roma, esperar que es veiés la mar des de la finestra, baixar a l'estació de Villa San Giovanni per tallar l'Estret pel mig amb la llum de setembre, gaudir de les crestes de les onades que feia el xaloc, seure a la gatzoneta en el pont entre els desconeguts que fumaven recolzant-se a la barana i escollir un punt entre Scilla i Cariddi i posseir-lo amb la mirada durant tota la travessia. La travessia: una raó per la qual valia la pena tornar-hi.

El sol va il·luminar el rètol de plàstic d'un supermercat abandonat. «Benvinguts a Sicília», em van rebre uns llums que estaven apagats des de feia deu anys. I ràpidament i en silenci vam deixar la zona portuària.

Entre carrers dedicats als mites del mar, el carrer Colapesce i el de la Fata Morgana, ens esperava la casa. No era sinó un afegit lleig i tardà a un palauet d'època, una corona de plàstic cenyida al cap d'una reina original; testimonis de la decadència eren les restes de frisos dels balcons de sota, un lleó de cabells daurats i esquerdats, símbols nobiliaris destenyits i descolorits i persianes verdes de fusta mig penjant. Hi havíem viscut juntes durant més de vint anys,